

Asia: VN/25579/2023

Luonnos hallituksen esityksestä laiksi asuntosäästöjärjestelmästä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi asuntosäästöjärjestelmästä sekä siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotettaisiin säädettäväksi laki asuntosäästöjärjestelmästä ja laki asuntolainan valtioneuvoston päätöksestä. Samalla asuntosäästöpalkkiolaki, laki oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta ja laki omistusasuntolainojen valtioneuvoston päätöksestä kumottaisiin. Kiitämme mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

Esityksellä täsmennettäisiin muun muassa viranomaisten tehtäviä sekä niihin liittyviä tiedonsaantioikeuksia, sillä esitysluonnoksen mukaan voimassa olevassa laeissa ei tällä hetkellä säädetä näistä kattavasti. Ehdotettujen muutoksen tarkoituksena on parantaa henkilötietojen suoja selkeyttämällä oikeustilaa. Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää tätä tavoitetta kannatettavana. Myös tietosuojan näkökulmasta on perusteltua pyrkiä mahdollisimman kattaviin ja selkeisiin tiedonsaantioikeutta koskeviin säännöksiin, kuten myös mahdollisimman selkeisiin säädöksiin siitä, missä tarkoituksissa Valtiokonttori tietoja käsittelee.

Luonnoksen 1. lakiehdotuksen 38 §:ssä ja 2. lakiehdotuksen 16 §:ssä säädettäisiin Valtiokonttorin tehtävistä. Esitysluonnoksessa on tunnistettu, että näitä tehtäviä hoitaessaan Valtiokonttori käsittelee lainansaajien henkilötietoja. Henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä sisältyisi myös 1. lakiehdotuksen 40 §:ään, jossa säädettäisiin Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksista muilta viranomaisilta, sekä ehdotettuun 42 §:ään, jossa säädettäisiin tiedoista, jotka luottolaitoksen on annettava Valtiokonttorille lainan myöntämisen jälkeen ja laina-aikana. Henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä sisältyisi myös 2. lakiehdotuksen 19 §:ään.

Toteamme, että jäsenvaltioilla on kansallista liikkumavaraa antaa yleistä tietosuoja-asetusta täsmentävää sääntelyä ainoastaan tilanteissa, joissa käsittelyperuste on joko asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta (rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite) tai e alakohta (yleinen etu tai julkisen vallan käyttö). Lähtökohtana on, että henkilötietojen suojaa koskeva sääntely nojautuu mahdollisimman pitkälti tietosuoja-asetuksen sääntelyyn ja että kansallista liikkumavaraa käytetään vain siltä osin kuin se on sallittua ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Jos erityislainsäädännössä katsotaan olevan välttämätöntä säätää henkilötietojen käsittelystä, tulee liikkumavaran alasta tehdä selkoa sekä perustella sen käyttö esityksessä.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä henkilötietojen käsittelyperuste on kytketty tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan. Esitykseen on asianmukaisesti sisällytetty arviointi ehdotettavan sääntelyn yleisen edun mukaisuudesta ja oikeasuhteisuudesta sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla. Tietosuojavaikuttetun toimisto katsoo, että esityksessä olisi kuitenkin syytä tehdä vielä tarkemmin selkoa kansallisen liikkumavaran käytöstä sekä ehdotettavan sääntelyn välttämättömyydestä henkilötietojen suojan kannalta.

Pidämme hyvänä, että esitysluonnoksen säätämisperusteluissa on selostettu tiedonsaantioikeuksien kannalta relevantteja valtiosääntöoikeudellisia reunaehdoja ja arvioitu ehdotuksia niitä vasten. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa Valtiokonttorin tiedonsaantioikeudet on esityksessä sidottu tietojen tarpeellisuuteen ja ehdotetuissa tiedonsaantioikeuksia koskevissa säännöksissä tarpeelliset tiedot ja tietosisällöt on pyritty luettelomaan tyhjentävästi.

Tietosuoja-asetuksen sääntely lähtee riskiperusteisesta lähestymistavasta, joka edellyttää myös sääntelytoimenpiteiden suhteuttamista käsittelytoimenpiteistä seuraavaan riskiin. Tietojen luonne, käsiteltävien tietojen määrä ja niiden rekisteröityjen määrä, joiden tietoja käsitellään, vaikuttavat yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 75 kohdan mukaan riskin arviointiin. Esityksessä todetaan, että osa Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksien piiriin kuuluvista tiedoista olisi luottotietoja, joita perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa ei voida pitää tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuina erityisinä henkilötietoina tai valtiosääntöisesti arkaluonteisina tietoja. Kuten esityksessäkin on tunnistettu, joihinkin luottotietoihin voi kuitenkin sisältyä arkaluonteisiin tietoihin rinnastuvia, salassa pidettäviä tietoja. Perustuslakivaliokunta on todennut, että mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (kts. PeVL 14/2018 vp). Kiinnitämme huomiota siihen, ettei esitysluonnoksessa arvioida esimerkiksi sitä, miten pitkään Valtiokonttorin olisi tarpeellista käsitellä tietoja mainittuihin käyttötarkoituksiin. Toteamme, että tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukainen tietojen säilytyksen rajoittaminen on yksi keskeisistä tietosuojaperiaatteista. Esityksen jatkovalmistelussa olisi tarpeellista arvioida, minkälaisia riskejä henkilötietojen käsittelystä voi aiheutua rekisteröityjen etujen ja oikeuksien kannalta ja olisiko mahdollinen riski huomioon ottaen tarpeellista säätää siitä, kuinka kauan Valtiokonttori tietoja säilyttäisi.

Lisäksi kiinnitämme huomiota 1. lakiehdotuksen 41 §:ään ja 2. lakiehdotuksen 18 §:ään, joissa säädettäisiin lainansaajan velvollisuudesta antaa valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Säännösten yksityiskohtaiset perustelut ovat kovin niukat. Säännöksistä tai niiden perusteluista ei käy ilmi, voisiko lainkohtien perusteella tulla käsiteltäväksi myös henkilötietoja ja jos voisi, minkälaisista henkilötiedoista olisi kyse. Tätä koskevaa arvioita olisi syytä täydentää esityksen jatkovalmistelussa.

Nuutinen Jenni
Tietosuojavaltuutetun toimisto